

KÉT VERS MÁJUS ELSEJÉRE

Irta: ENDRE KÁROLY

1.

*Odudból bujj elő,
Hadd társulok veled —
Neved?
Bogár.*

*Serkenj a föld alól
Himesre zöldelön —
Neved?
Fű.*

*Harangvirág s ti többi nyiljatok,
Csermely csevegj, fák lombosodjatok,*

*Pihenjétek,
Daloljatok,*

*Most mindig tiszta holnapok
Köszöntenek reánk.*

*Odudból bujj elő,
Hadd társulok veled —
Neved?*

*Koromtól éktelen,
Beszédtelen,
Örömtelen,
Bosszulatlan,
Lankadt,
Bosszus,
Keserű —*

*Szám,
költség,
tényező,
kerék —*

Hogy értenéd a májusi zenét?

*Szemedben még a tegnapi szemét,
Füledben még a tegnapi siketség,
Torkodon még a tegnapi nyelt ebéd —
S most hirtelen május szakad eléd!*

Szagolnál? — Szagolj s a melleden a kén,
 Fogódnál? — Fogódz — s a kezeden a lúg.
 Dalolnál? — Dalolj — a motor belebúg.
 Tekintnél? — Tekints — és megvakít a fény.

Testvér, hát jöjj felém —
 Fonódjunk össze
 Május reggel
 Lugos szivekkel,
 Lugos kezekkel
 És keljünk utra seregekkel.

Hogy megtekintsük ezt a május reggelt,
 Mely úgy miénk, mint miénk lesz a többi,
 Ha nem kell küzdeni

S ismerd meg addig is,
 Oduból jó elő,
 Neve:
 Bogár.

Serken a föld alól,
 Himesen, zöldelőn,
 A neve:
 Fű.

Harangvirág s még sok, sok más, mi nyílik,
 Csermely cseveg, fák vigan lombosodnak,
 Dalolnak,
 Pihennek,

S a holnapok mindig tiszta örömmel
 Köszöntenek reánk.

(1919)

2.

Mánthacsak most robbant volna szét a rét.
 Mi volt eddig életünk? Csak fémbolétás hétről-hét.
 Reggel megdagadt az izmunk, este kiszikkadt a szánk,
 Vágyunkat a gépcilinder kattogása hajtogatta,
 Simulásunk olajkanna öntögette szerteszét.

Miként mer a tavasz zöldje várni ránk!
 Őlét eddig megtagadta s nyomorunkban meg se szánt.
 Hogyha gyárszirena bűgött, egyetlenegy lomb se sűgött:
 „Miért sietsz, hogy el ne késs, hisz véle minket elszalasztasz.“
 Ám a csap sziszegve szólt: „Ha megszakadsz, úgy megmaradhatsz.“
 Mindennapi kenyereinket így adta meg Miatyánk.

Delejesen mért ér ma a napsugár!
 Vérveres kemence nekünk különb melegeket tár.
 Véle párolog a páránk, bár a bérbe nincs kikötve

*S elég nagy a gyárkémény, hogy üszkös tüdönket kiköpje,
Gomolyg a füst — néma vád — a nap felé tart egyenesen
S eltakarja delejes, szép sugarát a szennyes ár.*

*S máma mégis néküink robban szét a rét!
Némán nyugszik vascsavar és gőz se szisszen, tűz sem ég.
Reggel megdagad az izmunk, minket hord e boldog bőség
S úgy fogad az erdő is, mint régóta várt ismerősét.
Ki volt az, ki létezésünk néki eddig eltagadta?
(Vágyunkat a gépcylinder kattogása hajtogatta)*

*Nézzünk széjjel: ez a birtok, ez a vár és ez a lét!
Minthacsak most robbant volna szét a rét.*

(1923)

A M E G U J H O D Ó V I T A L I Z M U S

Írta: GEORGES BOHN

„Az intelligencia mérlegéről” tartott előadásában *Paul Valéry* nemrég nagyon érzékeltetően evokálta azt a kavarodást, mely félszázada minden téren végbement. Mennyi rombolás, mennyi ujjáalkotás szakította félbe az „intellektuális hagyományt”! Maga a tudomány is, mely felfedezései révén egyedüli okozója e kavarodásnak, mennyit szenvedett! A jelen pillanatban például mindenféle nagy visszhangot kelt „a determinizmus válsága”; filozófusok, fizikusok, biológusok vitatják a kérdést, s egyáltalán nem tudnak megegyezni. Mindez a vitalizmus új offenzíváját idézte elő. Különböző oldalakról csatlakoznak *Jacques Loeb*-höz, aki századunk elején állította fel az életjelenségek fizikai-kémiai elemzésének meglepő elméletét. Ennek a zseniális fiziológusnak a jóslatai egyremásra beigazolódnak. A vitális erők területe egyre szűkebb s a tudós mindinkább befolyásolja az élet megnyilvánulásait.

*

J. Loebnek 1899-ben sikerült először vegyi uton a pete megtermékenyítése s ma már több kísérleti-parthenogenétikus módszert ismerünk. Szénsav, vajsav vagy más hasonló szubsztanciák helyettesíthetik a himélemet, a spermatozoákat. Hasonlóképpen megtermékenyíthető a pete vér segítségével, szérummal vagy szövetkivonatokkal. A mesterséges megtermékenyítés a kísérleti biológia egyik legcsodálatraméltóbb felfedezése s jelentősége nemcsak biológiai, hanem filozófiai is; számos tudományos probléma (mint pl. az immunitás kérdése) ezáltal nyert igazolást, a patológiában pedig soha sem sejtett összefüggéseket tisztázott.

J. Loeb kísérletei az alacsonyabbrendű állatok tropizmusáról szintén nagy visszhangot keltettek. A fény vonzása esetében „fototropizmusról” beszélünk. A tropizmus gyakran kicsiny intenzitású, mint pl. egyes édesvízi teknősöké; de elegendő a vízbe csepp savat önteni, hogy a tropizmus megerősödjék s az ellenállhatatlanul vonzott állatot a fény „rabszolgájává” tegye. A sav itt a katalizátor vagyis a kémiai reakciókat siettető szerepet tölti be. A tropizmusoknak, melyeket a pszihikai aktivitások első megnyilvánulásának szokás tekinteni, a kémiai jelenségekkel közösek